

УДК 332.334

ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК ФАКТОР ДИНАМІЗМУ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Владимирова М.С., Зубенко І.В.

Харківський національний університет міського господарства
імені О.М. Бекетова

У статті визначено, що підприємництво є одним із основних факторів динамізму ринкової економіки і значно залежить від комплексу інституціональних, правових, організаційних та економічних заходів. Вони повинні стимулювати його розвиток задля досягнення його комплексного позитивного впливу на ринкову економіку. Досліджено теоретичні питання стосовно проблематики забезпечення бажаного комплексу заходів, здійснюваних органами державної влади, асоціаціями підприємців та суб'єктами соціального партнерства.

Ключові слова: підприємництво, ринкова економіка, економічне зростання, державне регулювання, конкурентне середовище, фактор динамізму.

Постановка проблеми. Підприємництво відіграє важливу роль у розвитку будь-якої цивілізованої держави. Саме рівень розвитку даного інституту в країні свідчить про її здатність пристосовуватися до нестабільного світового економічного середовища. В сучасних умовах господарювання, враховуючи світову глобалізацію, розвиток підприємництва в Україні мав би стати одним із найбільш пріоритетних напрямів регіональної політики, бо саме підприємництво є одним із факторів динамізму ринкової економіки, що є вкрай необхідним. Потреба у створенні ефективної системи розвитку та функціонування підприємництва, а також певне вдосконалення діючої законодавчої бази, яка регулює даний вид діяльності, зумовлена важливістю цього сек-

тора економіки в економічній системі держави. Функціонування підприємницького сектору на території нашої держави, як одного з чинників позитивних змін національного господарства, знаходиться в стані занепаду та потребує модернізації і державної підтримки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Суттєвий внесок у дослідження проблеми функціонування цього сектора економіки, а саме, дисфункції підприємництва як самостійного фактору позитивного та динамічного впливу на ринкову економіку, займалися такі вітчизняні та зарубіжні науковці, як Г. Андрющенко, З. Варналій, О. Барановський, Л. Воротіна, І. Жилияєв, М. Ісакова, А. Кісельов, Т. Ковальчук, А. Кривцов, С. Реверчук, В. Селіванов, І. Сорока. У працях цих вче-

них розглянуто процес становлення підприємництва як сектора економіки України, проблеми та перспективи його розвитку в непростих умовах стрімкого поширення глобалізації на ринкові економіки різних країн. Разом з тим, залишаються невисвітленими, а отже потребують поглибленого дослідження питання, пов'язані зі стимулюванням підприємництва та його становленням як окремого інституту у складі ринкової економіки.

Мета статті – дослідження підприємництва як фактору динамізму ринкової економіки, а також визначення і розгляд основних сучасних проблем, які стосуються недоліків функціонування цього фактору та його впливу на ринкову економіку України. Для цього потрібно вирішити наступні завдання: охарактеризувати сучасні умови функціонування підприємництва в Україні; розглянути економічну сутність, позитивний вплив цієї форми економічної діяльності на ринкову економіку; визначити основні функції підприємництва як фактору економічного розвитку країни.

Виклад основного матеріалу. Підприємництво – одна з особливих форм прояву суспільних відносин. Саме підприємництво відіграє одну з найважливіших ролей для прогресивного розвитку ринкової економіки, позитивно впливає на матеріальний потенціал суспільства, створює умови для перспективного розвитку та практичної реалізації талантів і здібностей кожного громадянина, дає змогу розвиватися національній єдності, формувати та зберігати національну гідність, та відповідний національний дух, а отже

забезпечувати нормальне функціонування держаної політики на всіх рівнях.

Управління підприємництвом можна розглядати як процес цілеспрямованого впливу на сукупність соціо-психологічних факторів на всіх рівнях – загальнодержавному, окремої соціальної групи та підприємства. Модель функціонування підприємництва представлена на рисунку 1.

Економічне зростання є складним у своїй оцінці показником, який широко використовується для порівняння рівня економічного розвитку національних економік між собою, а також окремих галузей національних економік. Всі ці об'єктивні показники необхідні для вироблення ефективної державної економічної політики. Підприємництво, як фактор впливу на ринкову економіку, є комплексною характеристикою, яка включає в себе об'єктивні та суб'єктивні умови економічного зростання [1, с. 64].

Об'єктивними умовами економічного зростання є: збільшення обсягів та якісного складу основного капіталу; зміна технологій виробництва; збільшення обсягів залучених в економічну діяльність ресурсів (сюди ж відноситься і підвищення ступеня їх використання); зростання підприємницької активності населення; збільшення кількості та якості трудових ресурсів; активізація попиту населення, що дозволяє збільшити обсяги виробництва для його більш повного задоволення.

Суб'єктивні – розширення кредитної системи, що дозволяє населенню купувати блага у необхідній для них кількості, що стимулює виробництво. У віддаленій перспективі розширення кредитної системи може призвести і до зворотних результатів – економічній кризі, у силу того, що частина кредитів не буде повернена банкам; зменшення монополізації виробничих і збутових ринків, стимулюючи підприємницьку активність. У свою чергу, збільшенням кількості виробників надає прямий вплив на зниження вартості блага і підвищення ефективності його виробництва. Від цього вирає споживач – він може купувати необхідні йому блага за меншою ціною, а значить, в більшому обсязі; зниження вартості на виробничі ресурси, які стимулюють збільшення обсягів виробництва і що надає вплив на зниження ціни на споживчі блага, що призводить до активізації попиту [1, с. 66]. Зазвичай в економіці спостерігається протилежний процес, пов'язаний з підвищенням ціни на ресурси, а її зниження можливе лише в приватних випадках (наприклад, при розробці інноваційної технології їх видобутку) або ж обумовлено чисто кон'юнктурними особливостями – сезонним зниженням цін; зниження податкової ставки, сприятливим чином позначається на загальній економічній актив-

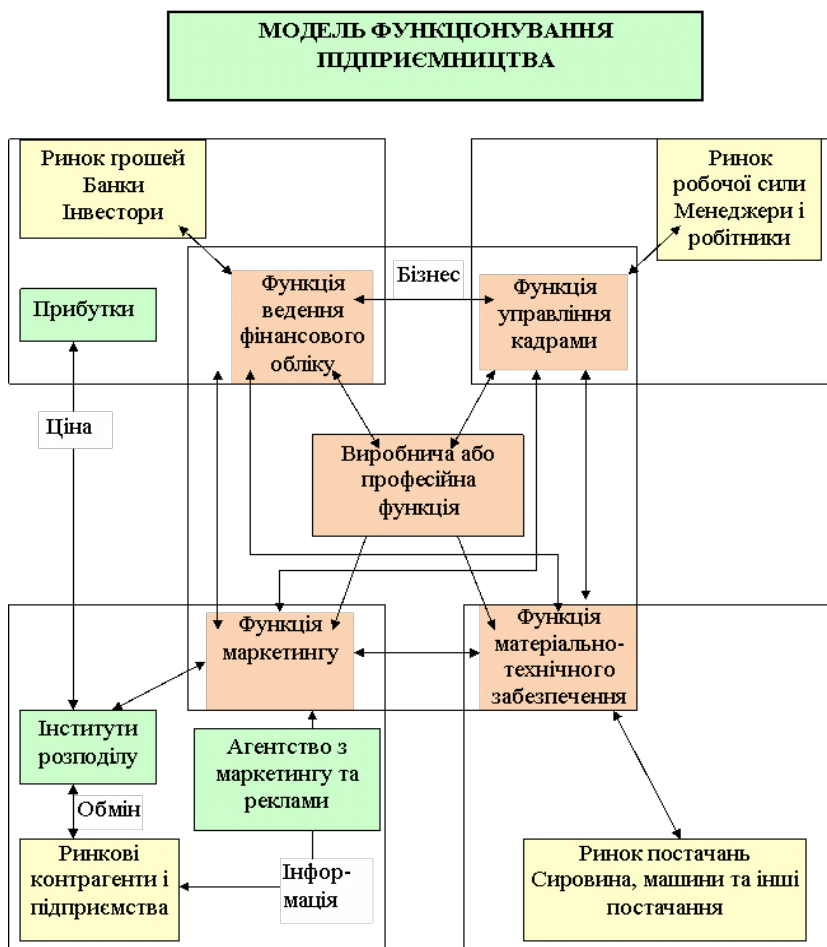


Рис. 1. Модель функціонування підприємництва [5]

ності. Але цей ефективний метод не може бути застосований повсюдно, так як зниження доходів держави не дозволяє підтримувати соціальну орієнтацію національної економіки. Все це по різному впливає на економічне зростання, в залежності від ступеню значущості тієї чи іншої умови. Проте, в сукупності, збільшення обсягів впливу стимулює економічне зростання, а отже, як наслідок, і ринкову економіку, і навпаки. Визначивши ступінь впливу і значення факторів, можна розробити ефективну державну економічну політику, яка дозволить спрямувати економічне зростання в інтересах національної економіки.

Дослідивши підприємництво, як складову частину ринкової економіки сучасної України, стає зрозуміло, що це слабка сторона, яка не просто не є фактором динамізму, а навпаки – фактором деградації. Основна проблема полягає у відсутності визначального ринкового інституту – економічної самостійності господарюючих суб'єктів, а як наслідок – відсутність гарантій незалежності суб'єктів ринкової економіки. Більшість «потенційно-прибуткових» та «реально-прибуткових» підприємств приховують свої прибутки, ведуть подвійну бухгалтерію, і як підсумок – ми отримуємо тіньову економіку.

Одним із варіантів вирішення даної проблеми є так званий лібералізований підхід, сутність якого полягає в тому, що, якщо не заважати економіці розвиватися самій по собі за притаманними їй принципами, то Україна має всі шанси увійти до світового ринку.

Підприємництво характеризується певним змістом, спрямованістю, послідовністю дій, процедур, виконуваних фізичним суб'єктом бізнес-процесу – підприємцем [3, с. 74]. Отже цей фактор впливу на ринкову економіку можна вважати суспільним. Таким чином, утворюється певне нерозривне коло взаємозв'язку та взаємовигоди між державою та громадянами через спільну складову, яка дозволяє цим сторонам розвиватися.

Для втілення лібералізованого підходу у життя необхідно переглянути державне регулювання підприємництва. Існуюче сьогодні законодавство, «де-юре» забезпечує всі умови для нормального функціонування бізнесу, а «де-факто» містить норми та правові акти, які фактично не дають дрібним підприємцям шансу на нормальне існування, а отже не дають можливості чесно функціонувати. Отже, необхідно вдосконалювати систему правових, організаційних, адміністративних та регулятивно-контролюючих заходів держави та спрямовувати їх на створення сприятливих умов для становлення та розвитку підприємництва і на його підтримку, а також управління державним сектором економіки для забезпечення ефективності та конкурентоздатності національної економіки. Певний ряд критеріїв, таких як: низький рівень інфляції в країні, доступність банківського кредиту для підприємств, невисокий рівень процентних ставок, економічне зростання та платоспроможний попит зможуть гарантувати доступний розвиток підприємництва в Україні, і, як наслідок, сприяти ринковій економіці взагалі. Держава, як гарант економічного благополуччя, повинна чітко сформулювати цілі і задачі щодо підтримки всіх легальних видів бізнесу.

Регулююча роль держави має здійснюватися методами, які адекватні ринковим формам господарювання. Для цього слід розробити цільові програми розвитку визначальних сфер господарства; забезпечити підтримку пріоритетних напрямів економічного розвитку, виділення для цих цілей кредитів, зменшення податків; стимулювання розвитку виробництва, а не посередницької діяльності, різних соціальних форм господарства; створити сприятливі умови для залучення в країну приватного іноземного капіталу, передусім у формі прямих інвестицій до виробничі сфери, галузей, що виробляють товари споживання. Систему державного регулювання процесів, що відбуваються у підприємницькому середовищі (роздержавлення і приватизація, конкуренція і монополізм, банкрутство тощо) і які безпосередньо його формують, треба реформувати таким чином, щоб шляхом підтримки підприємництва державою суб'єкти господарювання, а отже і суспільство мало змогу, в свою чергу підтримувати державу, і забезпечити стабільне функціонування «нерозривного кола взаємодопомоги».

Результати економічних перетворень, здійснюваних на таких засадах, будуть детермінованими, незворотними, прискореними і досягнуті в умовах соціальної злагоди. Основою розвитку країн ринкової системи господарювання є саме підприємництво, як найбільш масова, динамічна та гнучка форма ділового життя. Саме в цьому секторі створюється і функціонує чималий обсяг національних ресурсів, які є живильним середовищем для середнього та великого підприємництва [4, с. 561].

Висновки і пропозиції. Орієнтиром при переході до ринкової економіки для України повинні бути сучасні розвинені країни, для яких характерна змішана економіка, що ґрунтується на різних формах власності, однак домінуючою при цьому є приватна власність, високий ступінь конкуренції та помірковане державне втручання в економіку, високий соціальний захист населення, а також соціальна орієнтація щодо економічного розвитку.

Також необхідно керуватися такими принципами державної підприємницької політики, які утворюватимуть систему заходів забезпечення підтримки та розвитку підприємництва, а саме:

- забезпечення економічної багатоманітності та рівний захист державою усіх суб'єктів господарювання;
- однакові умови для усіх господарюючих суб'єктів (вільний рух капіталів, товарів та послуг на території України, вільний доступ до ресурсів, кредитів, інформації тощо);
- свобода підприємницької діяльності у межах, визначених законом;
- обмеження державним регулюванням економічних процесів у зв'язку з необхідністю забезпечення соціальної спрямованості економіки, добросовісної конкуренції у підприємстві, екологічного захисту населення, захисту прав споживачів та безпеки суспільства і держави;
- заборона незаконного втручання органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб у підприємницьку діяльність; захист національного товаровиробника;
- заохочення підприємництва на основі критеріїв економічної ефективності та соціально-економічної значущості;

– селективна державна підтримка секторів, галузей і виробництв, які забезпечують розвиток прогресивних процесів та структурних зрушень у національній економіці;

– стимулювання науково-технічної та інноваційної діяльності; заохочення розвитку експортного потенціалу країни.

Якщо забезпечити умови, за яких система державного регулювання та підтримки підпри-

ємництва буде реально виконувати свої, безпосередньо закріплені в законодавстві, функції об'єкта регулювання, і спрямовувати сили на досягнення результату максимально-можливого функціонування та розвитку підприємництва в Україні, через певний проміжок часу наша держава буде спроможна розглядати підприємництво – як фактор динамізму ринкової економіки.

Список літератури:

1. Безус П.І. Фактори впливу на формування та реалізацію інноваційної стратегії підприємства / Безус П.І., Безус А.М. // Науковий вісник. Серія «Економіка»: Збірник наукових праць науково-педагогічних працівників. Вип. 1, 2014. – К.: ВПЦ АМУ, 2014. – С. 61-69.
2. Вплив податкового кодексу України на розвиток малого підприємництва: експертні оцінки на етапах обговорення, прийняття та внесення змін / В.І. Ляшенко, А.А. Просуленко // Вісник економічної науки України. – 2015. – № 2(20). – С. 93-111.
3. Дмитренко Н.В. Критерії визначення та місце малих підприємств в структурі ринкової економіки / Н.В. Дмитренко // Вісник Донецького державного університету економіки і торгівлі. – 2007. – № 1. – С. 204-208.
4. Кучмій І.Г. Вплив зовнішнього середовища на діяльність підприємств та його наслідки / І.Г. Кучмій // Збірник ВНАУ. – В., 2010. – № 6. – С. 73-75.
5. Сімків Л.Є. Тенденції розвитку малого підприємництва в Україні в умовах диспропорційності економічного зростання / Л.Є. Сімків, С.А. Побігун // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – Вип. 3. – С. 560-564.
6. Стадник В.О. Складові і чинники формування потенціалу розвитку малого підприємництва / В.О. Стадник, О.С. Петрицька // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 12. – С. 124-128.
7. Фединець Н.І., Миронов Ю.Б., Гонська М.Р. Соціологія ринку // Навчальний посібник. – Львів: Видавництво ЛКА, 2011. – 226 с.

Владимирова М.С., Зубенко И.В.

Харьковский национальный университет городского хозяйства имени А.Н. Бекетова

ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВО КАК ФАКТОР ДИНАМИЗМА РЫНОЧНОЙ ЭКОНОМИКИ

Аннотация

В статье определено, что предпринимательство является одним из основных факторов динамизма рыночной экономики и значительно зависит от комплекса институциональных, правовых, организационных и экономических мероприятий. Они должны стимулировать его развитие для достижения его комплексного позитивного влияния на рыночную экономику. Рассмотрены теоретические вопросы относительно проблематики обеспечения желаемого комплекса мероприятий, совершаемых органами государственной власти, ассоциациями предприятий и субъектами социального партнерства.

Ключевые слова: предпринимательство, рыночная экономика, экономический рост, государственное регулирование, конкурентная среда, фактор динамизма.

Vladimirova M.S., Zubenko I.V.

O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv

ENTERPRISES AS A FACTOR OF DYNAMISM OF MARKET SYSTEM

Summary

The article stipulates that the business is one of the main factors of dynamism and market economy depends heavily on complex institutional, legal, organizational and economic measures. They should encourage its development in order to achieve its comprehensive positive impact on the market economy. Theoretical questions concerning issues to ensure the desired set of measures implemented by public authorities, business associations and business social partnership.

Keywords: entrepreneurship, market economics, economic growth, government regulation, the competitive environment, dynamism factor.